

Prof. dr. Dželal Ibraković

Univerzitet u Sarajevu / University of Sarajevo

Fakultet političkih nauka / Faculty of Political Sciences

ibrakovic.dzelal@gmail.com

TOPLINA I SVJETLOST IZGARANJA¹

THE WARMTH AND LIGHT OF COMBUSTION²

Ova knjiga nije klasični biografski zapis o *nekome* važnom u povodu *nekog* jubileja. Naravno, to se od ovog autora, jednog od najvećih književnika Bosne i Hercegovine, i ne očekuje, pa je ovaj zapis podsjećanje na umjetnika koji je "jedan od nas" u Čaršiji, ali i Brkin doživljaj te ličnosti, spomen na njihova susretanja u vremenu i prostoru u kojem su kao umjetnici i intelektualci bili "osuđeni" da budu saradnici i svojevrsni prijatelji. Kažem *svojevrsni prijatelji* misleći na onu prisnost života u gradu u kojem svako zna svakoga, usljed čega se ta bliskost naprosto dogodi, i to je značajna prednost u odnosu na prostorno i po broju stanovnika velike gradove.

Međutim, kao i u velikim gradovima, vjerovatno se sudbine entuzijasta koji nisu naišli na adekvatno priznanje okoline samo umnožavaju, pa je sve veći broj onih koji se trude, okupljaju, daju sebe za ono što vole, ali nestaju u *igrami* i shvatanjima koja omalovažavaju taj trud i napor. Pri tom, i centri moći imaju svoje poimanje i umjetnosti i života u cjelini, pa oni koji se ne uklapaju u vladajući model ostaju po strani. Ovu neshvaćenost prepoznaje Amir Brka, koji je i sam doživljavao slično, a senzibilne osobe to teže preživljavaju. Rukopis je upravo zato jedna ozbiljna analiza specifičnog *duha vremena* i *antropologije konkretnog krajolika* (Edgar Moren), te s tim povezane sudbine i životnog puta pojedinca koji se ističe po nekim osobenostima, talentima, samoprijegoru, onim izgaranjem hranjenim utopijskim humanizmom, što je, opet, jedino gorivo koje osvjetljava ovaj svijet. "Ako nećeš da goriš ti, ako neću da gorim ja, ako nećemo da gorimo

---

1 Tekst je prikaz knjige Amira Brke *Kikina tešanjaska Talija: sjećanje na Rifata Kantića (uz osamdesetu godišnjicu rođenja)*; Centar za kulturu i obrazovanje, Tešanj, 2023.

2 The is the review of a book by Amir Brko *Kikina tešanjaska Talija: sjećanje na Rifata Kantića (uz osamdesetu godišnjicu rođenja)*; Center for Culture and Education, Tešanj, 2023.

mi, kako će onda ovaj svijet biti topliji i ljudskiji?", krasne su riječi Crnogorca Veljka Vlahovića, čovjeka koji je to provjeravao boreći se i u Španskom građanskom ratu.

Zato je ovaj rukopis jedna opora slika o odnosu Čovjeka i Mjesta. Pitanje povjerenja i priznanja za mnoge autore je pokretački motor odnosa subjekt-društvo, ali ovo je i rukopis o realizaciji *tranzicije*, pod kojom se mnogo toga može podrazumijevati, a i ličnost Rifata Kantića Kike, pozorišne duše Tešnja, upravo je ilustrativna za tranziciona stanja ("dolazak demokratije", razobličenje tabua o Petranoviću kao začetniku pozorišta u Tešnju, prelazak iz mirnodopskog u ratno stanje, ratni dobitnici i gubitnici, forme i uniforme, odlikovanja i vojničke štedne knjižice, moralni pobjednici i realni gubitnici...). Taj *prelazak* desio se na smjeni stoljeća, ali i milenija, i sve to *na istom mjestu*, mada nam se zbog globalne slike čini da i geografske razdaljine prelazimo u trenutku.

Nije se Amir Brka ovdje eksplicitno bavio pitanjima ideologija, ali to *titra* u ispisivanju životnih tokova i konkretne ličnosti i okoline u kojoj ona djeluje. U Bosni i Hercegovini, pa i na prostoru jugoistočne Evrope i bivšeg SSSR-a, nije se ni otvarala rasparava o ideološkim odrednicama "novog poretka". Da jest, vjerovatno bi se morala naći zamjena za socijalističko uređenje i izvršiti precizno definiranje odnosa spram fašizma, odnosa spram osnovnog seta ljudskih prava, te spram naučenog stanja života u zajedničkoj državi i novih država. Rasprava o identitetima pretvorila se u pronalaženje razloga za razdvajanje, pa i nasilno, (ko)egzistencije različitih identiteta na jednom prostoru. Sve se preobrati u *osvajanje* prostora. "Novi talas" nije ni dozvolio da se vodi ta rasprava, nego je "poklopio" ustaljeni način života ljudi, njihove vrijednosne markere, i cijeli problem najčešće pojednostavio i sveo na nivo odnosa "komunjara" i onih koji su mislili da to nisu. A sve to se može iščitati samo u podtekstu ove knjige – razumijevanjem duha vremena i mjesta koje ona slika.

Ljudski prisno, i stoga na beletriziran način, autor gradi svoje kazivanje o čovjeku koji je odrastao na pričama o *onom tamo* ratu, a direktno sudjelovao u ovom posljednjem. Čovjek čijim je krvotokom tekla šekspirijanska tekućina i koji je održavao čudo zvano *Pozorište u Tešnju* – to je bio Rifat Kantić, i takav će biti zapamćen. Sve drugo što nas prati jest usud koji se uglavnom prihvata i "devera" se s njime. To je taj jednostavni hod u kojem je Amir Brka u određenim fazama bio saputnik svoga prijatelja, koji je bio poseban u svemu što je radio. O tome zorno govore fotografije i plakati i u ovoj knjizi, ali i izložba koja je organizirana u povodu izlaska knjige o Rifatu Kantiću. Kao i mnogo drugoga, "njegovo" pozorište je nestajalo kada je iščezavala i utopijska

vizija zajednice dostojne ljudskog lica. Ali, ostalo je djelo koje će i preko ove knjige nadživjeti sve ono što čovjeku utruni oko, a zbog čega s vremena na vrijeme krene i suza, onako...

Ovom intimnom monografijom – dokumentom o Rifatu Kantiću Kiki autor uspostavlja samosvojan spomenik, podsjetnik na to da Mjesto čine ljudi koji su ga srcem prihvatili i u njega utkali ono najljepše što su mogli da iznesu. Neko književnim djelom, neko vakufom, tvornicom, inovacijom, naučnim doprinosom, sportskim uspjehom, a neko, kao Kiko, afirmacijom pozorišne umjetnosti kroz Amatersko pozorište Tešanj i kao reditelj, pisac, glumac, ali i kao producent kulturnog života u najširem smislu. I to je ta toplina i svjetlost izgaranja iskrenog čovjeka, zbog koje smo osjećali, a i dalje ćutimo dragost i toplinu u srcu. To će trajati, zahvaljujući i ovoj knjizi koja, uz sve ostale svoje vrijednosti, predstavlja nov i, ispostavilo se, vrlo produktivan pristup literaturi pisanoj *povodom*.

A ova knjiga autora Amira Brke je logički nastavak izdavačke produkcije Centra za kulturu i obrazovanje Tešanj, na čijem čelu je upravo Amir Brka, za kojeg s pravom možemo reći da čini izdavačke poduhvate vrijedne divljenja. Naime, u duhu i podsjećanja, a upravo i povodom, u samo dva mjeseca 2023. godine Centar za kulturu i obrazovanje Tešanj je objavio pored ove još dvije knjige. Prva je knjiga Ćamila Sijarića (1913–1989) „Dogodilo se to u Tešnju“,³ čime je i Tešanj obilježio stotinu i desetu obljetnicu od njegovog rođenja. Ova priča je iz Sijarićeve knjige „Pripovijetke“ koju je 1987. godine objavio sarajevski izdavač „Veselin Masleša“, a zanimljivost ovog tešanjskog izdanja priče koja se dogodila u Tešnju je da su u ovoj knjizi objavljeni i prijevodi ove priče na engleskom, njemačkom, turskom, portugalskom i albanskom jeziku.

Ova knjiga Centra za kulturu i obrazovanje Tešanj je i u činu izdavanja obilježila značajan jubilej Centra, naime to je bila stota knjiga u izdanju ovog centra, a u njegovoj biblioteci „Gradina“. I odmah nakon nje, još jedna dragocjena knjiga u povodu stotinu četrdeset pete godišnjice rođenja tešanjskog pjesnika Muse Ćazima Ćatića (1878–1915) Tin Ujević „Musa Ćazim Ćatić“.⁴ Tin Ujević (1891–1955) je jedan od najznačajnijih

---

³ Ćamil Sijarić: Dogodilo se to u Tešnju; Centar za kulturu i obrazovanje, Tešanj, 2023.

Urednik Amir Brka

⁴ Tin Ujević: Musa Ćazim Ćatić; Centar za kulturu i obrazovanje, Tešanj, 2023. Urednik Amir Brka. U ovoj knjizi je uz Ujevićev tekst objavljena i studija Envera Kazaza „Musa Ćazim Ćatić – književno naslijeđe i duh moderne“

južnoslavenskih pjesnika i u jednom periodu u Zagrebu je imao priliku da se druži i saraduje sa Musom Ćazimom Ćatićem. Za „Novi Behar“ je napisao ovaj esej (Novi Behar, X, 1936, 1. august, br. 1–3, str. 8–13 i nastavak u broju 4–5, 46–50 str.) u dva broja 1936. godine. Za ove sve tri knjige i ljude kojima na ovaj način spomen podiže, s povodom i u povodu, će možda najbolju ilustraciju dati upravo Tin Ujević u ovoj svojoj sada i tešanjskoj knjizi o Tešnjaku Musi Ćazimu Ćatiću: “Zato će i ljudi koji su jednom već mrtvi, što znači iščezli iz kolanja i opterećeni gustim naslagama smrti, još jednom živjeti ukoliko ih uskrsi trajnost njihovih djela ili makar samo simpatična evokacija nekog ko ih pamti.”